

שְׁפָרוּ מְעֵשִׂיכֶם וּבְרִית לֹא תוֹפֵר

קבלת המלוכה' שקיבל עליו בשנה שעברה...

נותר לנו לברר כיצד מיישבים את הסתירה הזו, כיצד מצד אחד מבקשים רחמים להינצל מהדין, ומבקשים מה' שיאיר את עינינו במשך כל השנה שנהיה בבהירות של אמונה שתגרום לנו לא לחטוא, ומצד שני מקבלים עול מלוכה, ומתחייבים לקבלה גם במחיר של 'אֶלֶה', ורוצים שתוקף ההחלטה של הברית וההתחייבות הזו היא אשר תשמור עליו כל השנה, גם כאשר האמונה לא תאיר לפנינו בבהירותה!

וטהר לבנו

בהמשך הפרשיות שלפנינו כתובה התשובה לשאלה זו, ונציע את התשובה, ואחר כך נפתח את המקורות:

כאשר יהודי רוצה לחזור בתשובה, לתקן את מעשיו, אומר לו קול השופר 'שפרו מעשיכם', אינו אומר לו 'שנו מעשיכם', אלא 'שפרו', שהכוונה להיטיב ולייפות יותר את המעשים, והטעם לזה פשוט, כי אי אפשר לבקש מאדם השקוע בחטאים – לשנות את מעשיו בבת אחת, זה לא הולך, אלא צריך להתחיל לטעום את הטעם של המצוות, לראות כי טוב ה', להתחבר יותר למעשים טובים, לחמם ולקרר יותר את הלב, וכך יקבל רצון להוסיף עוד בעשה טוב ובסור מרע, והארכנו בזה הרבה בתבונות מועד [שער 'תבונות התשובה'], ולכן צריך להתחיל לתקן את עצמו בפעולות שאין לו כל קושי או הפרעה לקיימם, היה מוכן לקבל את הקבלה הזו בשבועה, והנה הפעולות הקטנות הללו אין להם ערך רב, אך ההשפעה העקיפה שלהם גדולה, והסיבה לכך היא כי על ידם מצהיר יהודי שהוא שייך אל צד הטוב, הוא בתהליך של התקרבות, ומרגיש כבר קשור ושייך אל הטוב, וכאשר מקבלים את הקבלות הקלות הללו, צריך אכן לקבלם מתוך רצון להשתייך אל הטוב, להיות בתהליך התקרבות, ולא רק בכדי שיהא במה לנופף ביום הדין כדי להצטדק ולזכות בדין.

והסיבה לתועלת העקיפה הזו היא, כי כל הברואים לדורותיהם, בשורש נפשם הם

שהיתה לו בשעת כריתת הברית, ולא ירגיש את הרצון להיכנע לפני ה', בכל זאת, תהא חצובה וחקוקה בלבו נאמנות תקיפה כלפי ההחלטה שהיתה לו בשעת כריתת הברית, ולא יסור ממנה בשום אופן, ולכן בשעת כריתת הברית מוכן לצרף אליה 'אֶלֶה', דהיינו, מקבל על עצמו שאם לא יעמוד במה שקיבל על עצמו – יענש בקללות וגזרות קשות, כביכול הוא בעצמו מבקש לקבל את העונשים הללו, וכמו אדם המקבל על עצמו איזה קבלה וקובע שאם יעבור עליה יקנוס את עצמו בנתינת סכום לצדקה וכיוצא בזה, שכאשר נכשל, הוא המעניש את עצמו... וכמו כן צריך לדעת שכל הגזרות שמבקשים אנו שיתבטלו מעלינו, הינם גזרות שאנו בעצמנו הסכמנו להם, [וזהו הענין הידוע שימאתו לא תצא הרעות', אלא 'תיסרך רעתך']. ולפי המהלך הזה מבואר שראש השנה הוא יום קבלת המלוכה, והוא יום של קבלת הברית, יום שבו מסכימים לקבל את המלך למרות הידוע שהעובר על חוקי המלך...

ולכאורה לפי המהלך הזה, לא שייך לעמוד בראש השנה ולבקש 'בטל מעלינו כל גזרות קשות', ולא מובן למה אנו מאריכים כל כך בימי הסליחות ובימים הנוראים לבקש על הנהגה במדת הרחמים ועל חנינה וצדקה וחסד.

ולמעשה, ידוע שיש שני גישות לראש-השנה, יש גישה של אימת הדין, ויש גישה של 'התעסקות עם קבלת המלוכה', והרבה אנשים שאינם סובלים את המתח של אימת הדין, מעדיפים לבחור בגישה של 'קבלת המלוכה'... אולם לפי המבואר לפנינו, הרי הענין של 'קבלת המלוכה' הרבה יותר מאיים ומפחיד, שהרי המצוי באימת הדין, מבקש להינצל מהדין, ועוסק ברחמים ותחנונים שה' ירחם עליו ויזכה אותו, ומקוה שמעתה לא ישוב לכסלה, לא ישכח מה', אך לעומתו זה העוסק בקבלת המלוכה, הריהו מבקש לקבל עליו 'עול מלכות שמים', מבקש לקבל את כל המצוות עם כל הדברים הקשים כגידין המצורפים להם, ולכאורה אין לו כלל זכות לבקש רחמים וחנינה, שהרי אם מגיע לו עונש הרי זה מחמת

'ה' אורי' או 'לעברך בברית'?

הגענו בס"ד לשבת האחרונה של השנה, שבת סליחות, מצד אחד עדיין נמצאים בימי הרצון של חודש אלול, שוהים עם הקירבה של 'אני לדודי ודודי לי', אך מצד שני רואים כבר את יום הדין הנצפה לפנינו, מבקשים לזכות בדין, מקווים שתתחדש עלינו שנה טובה יותר, שנה שבו יווכחו כל באי עולם ויראו עין בעין כי ה' מלך על כל הארץ, הבהירות הזו לא תתן ולא תניח להמרות את רצונו, כל מחשבות אדם ותחבולותיו לא ירהרו ברצון האנוכי של יצרי מעללי איש, אלא יביטו ויבקשו לשמוע דבר ה', לדעת מה ה' שואל מאתם, למה מצפה מהם בכל רגע ורגע, והנה כבר תִּמְלֵא המשאלה האחת המתבקשת כבר כל כך הרבה שנים 'לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו'... הבהירות הזו זורחת בכל ראש השנה, אבל יודעים שכאשר יעברו הימים הנוראים הללו, ישקע האור הזה, לא יאיר כבראשונה, הלב והעיניים החומריים ימצאו את עצמם שוב בעולם שמחוץ לגן עדן, ולכן כבר בכל ראש השנה של כל שנה ושנה, מייחלים בערגה 'אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך', שרושם הבהירות הזו לא ימוש מנגד עינינו, קול השופר ימשיך לעצור את מרוצת החיים, להרעיד את נימי הלב – גם במשך כל השנה, וידענו שאכן תגיע שנה אחת שבה נזכה להתקשר עם האור הבהיר הזה, נמשיך לראותו תמיד... ויראוך כל המעשים וישתחוו לפניך כל הברואים!

אפשר לגשת לראש השנה עם התעוררות הרגשות הטהורות הללו, אפשר להתרפק על ה' עם התפלות הנוראות המבטאות את יחולי הלב העצומים הללו... אולם פרשת השבוע מתחילה עם "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם... לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך כורת עמם היום..." והספרים הקדושים כותבים שבכל ראש-השנה יש את הבחינה הזו של 'אתם נצבים היום', ולפי זה מבואר שהענין של ראש השנה הוא ענין של כניסה בברית ובשבועה, והענין של 'ברית' הלא הוא התחייבות חזקה ובלתי ניתנת להפרה – שגם כאשר יגיעו רגעים שיהודי לא יראה בבהירות את האמונה

כמו אדם אחד, כל אדם בפני עצמו הינו כמו משהו קטן מאותו אדם גדול, ובזוהר הקדוש אמרו שבני ישראל שייכים אל הלב הכללי, כל מהותם היא 'לב', ולפי זה מסתבר שערכת הלב ושירות הלב הם נפשות של הגוים המבקשים לבטל מיהודי את רגשות לב טהור, ולמושכו אחר שאיפות האיברים העכורים, והעבודה של בני ישראל היא לחיות יותר ויותר הם הרגשות המקוריים של הלב הטהור, כי כמו שאצל אדם יחיד כאשר הלב רוגש – כל האברים נמשכים אחריו, כך גם כאשר נפשות ישראל שהם 'לב' יתרגשו כלפי ה' ועבודתו, זה יכול להשפיע על כל הברואים, אך לעומת זאת אם הגויים מגדילים את תאוותיהם ושקועים כל כולם בזוהמתם, הרי זה בהכרח משפיע על נפשות הלב, מונע מהם מלראות את אור ה' ולהתרגש וללכת לאורו... ועל כן אין ברירה, אם רוצים להתחיל להאיר את העולם ובאופן שיתקיים והלכו גוים לאורך, צריך להתחיל להאיר את הלב במעשים שאין שרירות הלב מתנגדת להם, המעשים הקלים הללו הם אשר יסלקו את הערלה, ימולו את ערלת הלב, יבררו לכל הברואים שהמשיכה הטבעית והמקורית של כל הברואים היא 'לעשות רצונך בלבב שלם'.

ומעתה מובן שצריך בראש השנה את שני העניינים הנזכרים, צריך לטעון לפני ה' שכל החטאים שלנו היו בגלל שרירות הלב של הגוים, אנו לא אשמים בזה, הברית שקבלנו מועילה כדי לשעבד את הלב שלנו, ואינה יכולה להועיל על לב הנערל על ידי כל זוהמת הגוים, ולכן צריך לבקש שהאמונה תהא בהירה ותמשוך אותנו אחר ה', שיהיה ה' אורי, שנראה את אור ה' ולא את תאוות הגוים, אבל ה' אומר לנו 'שפרו מעשיכם', שכדי לזכות לראות את אור ה', צריך איזה השתייכות אל צד טוב, איזה משהו שהגויים לא מפריעים, זה יגרום למשוך גם את הגוים אחר ה', וכאמור קבלה קלה שכזו צריכה להיות משהו שמוכנים להישבע שיקיימו אותו, משהו שמוכנים לקבל קנסות אם יעברו עליו, ועל כן צריך לזה בחינה של 'כריתת ברית', וזהו אכן הענין השני של ראש השנה, הענין של 'קבלת המלוכה'.

היסוד הזה מבואר בתחילת פרשת נצבים כי מתחיל לתאר שהחטאים מגיעים מיותרא את שקוציהם' והשורש פורה ראש ולענה הוא לעשות כתועבות הגוים

ההם, ואומר שאחר שיבואו הברכה והקללה וישבו אל ה', יקבלם ה' וישבו נדחיהם... ומל ה' אֶלְהֵיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לֵבב זְרָעֶךָ לְאֶהְבָּהּ ... וְנָתַן ה' אֶלְהֵיךָ אֶת כָּל הָאֲלוֹת הָאֵלֶּה עַל אֲיָבֶיךָ וְעַל שְׂאֵיֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ, ולמה מגיעה להם האלות והרי הם לא קיבלו את הברית, אלא היות וְלֵב יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ אֶל הַקּוֹדֵשׁ, היו צריכים להימשך אחר הטוב, להיות אגודה אחת עם ישראל, להרגיש את השתעבדות הברית הזו, והיות והם נפרדים יקבלו הם את האלות, ואומר, וְאֶתְּהָ תָשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה'... כי האלות הללו יעקרו יותר ויותר את הרע מהעולם, וממילא יוכלו לשוב יותר בתשובה, יוכלו כבר להיצרף למעשים יותר נעלים וקשים.

וכן מבואר בסוף פרשת וילך, שהרי נאמר שם כעין הבטחה שאחרי מות משה יזנו העם אחר אלהי נכר הארץ, ומשמע שם מהמשך הפסוקים שהעצה למצב הזה הוא 'הלימוד של שירת האזינו', והנה השירה הזו מתארת את התדרדרות של העם, ומסיימת שהחזרה השלימה תהא כאשר יקום ה' מהגויים את דם עבדיו, ומבואר שהידיעה הזו מועילה שבני ישראל לא יזנו אחרי אלהי נכר הארץ, והחסבר לכך הוא כמבואר, שכאשר יודעים שהסיבה לרעות של ישראל הם הגוים המחטיאים, ויודעים שברגע שה' יקום מהם על כך, מיד תזדכך כל הבריאה, ויתגלה הטוב המקורי שבו, מבינים שהמלחמה עם החושך היא בזה שמנסים להאיר בכל נפש ונפש עוד מעט ועוד מעט אור.

ובתפלת ראש-השנה יש ארבעה קטעים המתחילים 'ובכן', ואפשר לומר שהם כנגד השלבים הנזכרים, כי בתחילה אומר **'ובכן יתקדש שמך ה"א על ישראל עמך'**, והיינו, שנוכחות ה' תתגלה, תהיה בהירות של אמונה, עם ישראל ירגישו את הקדושה הזו, אך למעשה אינם מרגישים כמצטרפים לאותה קדושה, ולכן טוענים לפני ה' ואומרים **'ובכן תן פחדך ה"א על כל מעשיך וכו''** כי הגויים הם המפריעים להצטרף אל הקדושה. וממשיכים **'ובכן תן כבוד ה' לעמך תהלה ליראיך ותקוה טובה לדורשיך...צמיחת קרן לדוד עבדך'**, והיינו שיתן לנו ה' את היכולת להצטרף אליו בצורה שאינה מושלמת, אלא רק נותנת תקוה טובה, בצורה של צמיחה איטית. ואחר כך אומרים **'ובכן צדיקים יראו וישמחו... ועולתה תקפץ פיה'**, כי

האור הזה יזכך את העולם, ויבטל כליל את הצד השני.

ברית הדורות

כתוב בספר דברי הימים (ב, פרק לד) שבימי יאשיהו המלך מצאו בבית ה' ספר תורה, וכאשר קראו לפני המלך את הכתוב בו קרע את בגדיו, ומבואר בחז"ל (יומא נב, ב) ובמפרשים שהספר תורה שמצאו היתה נגללת בפסוק הנזכר בפרשה הקודמת 'יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתך ואבותיך', ומסופר שם שכדי למנוע את החורבן הזה שלח המלך לאסוף את כל זקני יהודה וירושלים וקרא לפני את דברי ספר הברית [התוכחה] ויכרות את הברית לפני ה' ללכת אחר ה' וגו'.

וכתב שם רש"י שעשה כן מפני שראה שהתוכחה קרויה ברית, וראה שקבלת הברית היתה על ידי 'אתם נצבים היום כולכם', לכן החליט לחדש את קבלת התורה בברית וכדי שבכך יספיק האיום ולא יצטרכו לעבור את הגזרות הללו, וצריך להבין למה אכן לא הועילה הברית הזו.

ואולי יש להסביר על פי דברי האריז"ל (תחילת שער הכוונות) שבזמן החורבן התגלגלו כל הנשמות שחטאו במשך הדורות של ימי הבית, וכל אחד נענש לפי מה שחטא, עי"ש באורך, והעומק בזה הוא שהיות וכל הנפשות של כל הדורות הם הכל קומה אחת, לכן כל אותם חלקים שהלכו אחר הרע וגרמו להרבות את צד הרע אשר יפריע לצד הטוב – צריכים הם להזדכך, ולכן לא הועילה הברית של יאשיהו כלפי הנשמות הללו.

ועל פי זה מובן מה שבסליחות מרבים כל כך לתאר את הצרות והגזירות והנסיונות שעשו לנו הגוים במשך הדורות ולפני כאלף שנה, כי כל אותם חטאים יש להם השפעה על כל הקומה הכללית והם גורמים לחטאים עד היום.

וכמבואר העצה לכך היא מה שיסד ר' שמעון הגדול: **שפרו מעשיכם וברית לא תופר** – לתקן את המעשים הפשוטים שאפשר להתחייב עליהם בברית, ואשר לכן לא תופר הברית, ועל ידי זה **נאקתכם יאזין שחקים שפר** – כי יתקבלו הנאקות המצויות בשחקים, על כל הצרות והמכשולות שעשו לנו הגוים מימי קדם, **ותיטב לה' משור פר** – כי אף שהשיפור הינו משהו קטן וקל, בכל זאת התועלת שלו תהיה יותר משור פר.